

นโยบายและแผนการศึกษาแห่งชาติกับโรงเรียนวิถีพุทธ

National Education Policies and Plans with The Buddhist School

พระมหาวิชาญ สุวิชาโน (บัวบาน), รศ.ดร.สมศักดิ์ บุญปู, พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฒโน, ผศ.ดร.

Phramaha Wichan Suvichano (Buaban), Assoc. Prof. Dr. Somsak Boonpoo,

PhramahaYannawat Thitavaddhano, Asst.Prof.Dr.

นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

PhramahaYannawat Thitavaddhano, Asst.Prof.Dr.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: Buaban@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 30 กันยายน 2563

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 6 ตุลาคม 2563

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 30 พฤศจิกายน 2563

บทคัดย่อ

โรงเรียนวิถีพุทธมีจุดเน้นในการพัฒนาผู้เรียนโดยใช้หลักไตรสิกขา คือศีล สมาธิ ปัญญา ผ่านการพัฒนาการ กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น อย่างมีปัญญารู้เข้าใจในคุณค่าแท้ โดยมีผู้บริหารและคณะครูเป็นกัลยาณมิตร ในการพัฒนาการดำเนินชีวิตด้วยการใช้กระบวนการทางวัฒนธรรมแสวงหาปัญญาและวัฒนธรรมเมตตาต่อกัน โดยผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธจะต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนการศึกษาแห่งชาติในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาและขับเคลื่อนการจัดการศึกษาของประเทศโดยเฉพาะแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 โดยมีเป้าหมายของการจัดการศึกษา 5 ประการ บูรณาการกับพุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : นโยบาย, แผนการศึกษาแห่งชาติ, โรงเรียนวิถีพุทธ

Abstract

The Buddhist way of life school focuses on the development of learners by using threefold principles, namely precepts, concentration, wisdom, through development, living, watching, listening, with wisdom, understanding and genuine value. With administrators and teachers as a friend to develop life by using cultural processes to seek wisdom and compassion for each other The administrators of Buddhist schools must provide education in accordance with the 21st century national education policies and plans in order to develop and drive the country's education, especially the National Education Plan 2017 -

1986 with the goal of Providing 5 studies to effectively integrate with the 20-year national strategy..

Keywords : Policy, National Education Plan, Buddhist school.

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัตประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลก ควบคู่กับการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศในส่วนของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยให้มีทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ ภายใต้แรงกดดันภายนอกจากกระแสโลกาภิวัตน์ และแรงกดดันภายในประเทศที่เป็นปัญหาวิกฤตที่ประเทศต้องเผชิญ เพื่อให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดีสังคมไทยเป็นสังคมคุณธรรม จริยธรรม และประเทศสามารถก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว รองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งในปัจจุบันและอนาคตโดยการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา ระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย (แผนการศึกษาแห่งชาติ : ออนไลน์)

โรงเรียนวิถีสอนธรรมดั่งกล่าวมีจุดเน้นอยู่ที่การพัฒนาตามหลักไตรสิกขา เป็นการศึกษาพัฒนา 3 ด้านอย่างบูรณาการ คือ ด้านศีล จะพัฒนาพฤติกรรมให้ไม่เบียดเบียนตนและผู้อื่นตลอดจนสิ่งแวดล้อม ด้านสมาธิ จะพัฒนาให้มีจิตใจที่เข้มแข็งและมีสุขภาพที่ดีมีความสุข ด้านปัญญา เป็นการพัฒนาความรู้ที่เข้าใจและเท่าทันโลกและชีวิต ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ที่ได้รับการศึกษาพัฒนาสู่การมีชีวิตที่ดีงาม มีความสุขได้ อันเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้เกิดสันติภาพในสังคม ถือเป็นการศึกษาแนวพุทธที่มีความสอดคล้องเหมาะสมกับสังคมไทยอย่างยิ่ง เพราะวิถีไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานและเป็นพื้นฐานของวิถีชีวิตและจิตใจ ประชากรไทยส่วนใหญ่ร้อยละ 93.83 นับถือพระพุทธศาสนา (สำนักงานสถิติแห่งชาติ : ออนไลน์) ดังนั้นการจัดการศึกษาแนวพุทธจึงมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับคนไทยอย่างมาก หน่วยงานภาครัฐ คณะสงฆ์ไทย ประชาชนไทย คาดหวังว่าจะเป็นโอกาสและหนทางหลักของการพัฒนาระบบการศึกษาไทย ให้มีเครื่องมือสำคัญที่จะพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ มีสติปัญญามีความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกำหนด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545 : 3)

การวางแผนเป็นกระบวนการหนึ่งของการบริหารงาน ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการปฏิบัติให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพภายใต้ทรัพยากรการบริหารที่มีอยู่อย่างจำกัด การวางแผนจึงมีประโยชน์ และมีความสำคัญต่อการบริหารงาน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงถือว่าการวางแผนพัฒนาการศึกษาที่มีความสำคัญ และความจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาทุกระดับ การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาจะมีคุณภาพได้ ขึ้นอยู่กับการวางแผนที่ดี มีระบบมีขั้นตอนและชัดเจน ผู้เกี่ยวข้องทุกระดับมีความเข้าใจตรงกัน รู้แนวทางปฏิบัติและปฏิบัติได้ถูกต้อง มีประสิทธิภาพตาม วัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่วางไว้

1. หลักการการกำหนดแผนและนโยบายการศึกษา

1.1. ความหมายของนโยบาย

ความหมายของนโยบายตามรากศัพท์ จากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน กล่าวว่า นโยบาย เป็นคำที่มาจากภาษาบาลี โดยการสมาสคำว่า " นย " (คำความที่สั่งให้เข้าใจเอาเอง) กับคำว่า " อุบาย " (วิธีการอันแยบคาย, เล่ห์กล, เล่ห์เหลี่ยม) เข้าด้วยกันและแปลเป็นความได้ว่า หลักและวิธีปฏิบัติซึ่งถือเป็นแนวดำเนินการ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) ส่วนคำภาษาอังกฤษ "Policy" มีความหมายว่า แนวทางปฏิบัติของบ้านเมืองหรือหมู่ชน มาจากรากศัพท์ภาษากรีก ซึ่งหมายถึง พลเมือง รัฐ รัฐบาล ผสมกับภาษาละติน "Politas" ซึ่งแปลว่า ได้ตกแต่งขัดเกลามาแล้ว จึงน่าจะหมายถึงอุบายหรือกลเม็ดที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ได้พิจารณาเห็นว่าเป็นทางที่จะนำไปสู่เป้าหมายของส่วนรวมในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างเหมาะสมที่สุด (อมรรักษาสัตย์, 2524 : 1) โดยนโยบายมีรายละเอียด ดังนี้

1) นโยบายสาธารณะ (public policy) นักวิชาการได้ให้คำจำกัดความของนโยบายสาธารณะไว้ดังนี้ แอนเดอร์สัน (Anderson, 1984 : 3) กล่าวถึงนโยบายสาธารณะอย่างกว้างไว้ว่า นโยบายสาธารณะเป็นการกระทำบางอย่างที่กำหนดวัตถุประสงค์ไว้เพื่อให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ไปปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง กุลธนา พงศธร (2535 : 563-595) ให้ความหมายว่า นโยบายสาธารณะหมายถึงแนวทางกว้าง ๆ ที่รัฐบาล (ไม่ว่าระดับใดก็ตาม) หนึ่ง ๆ ได้กำหนดขึ้นไว้ล่วงหน้า เพื่อเป็นแนวทางชี้แนะให้มีการกระทำต่าง ๆ เกิดขึ้นตามมา ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้นั่นเอง วัลลย์ วรเทพพิพิพงษ์ (2540 : 10) อธิบายว่านโยบายสาธารณะเป็นแนวทางปฏิบัติของรัฐบาลเพื่อแก้ไขปัญหาในปัจจุบันเช่นกันแต่ขยายเพิ่มเติมว่าการกำหนดนโยบายก็เพื่อป้องกันและหลีกเลี่ยงปัญหาในอนาคต และเพื่อก่อให้เกิดผลที่พึงปรารถนา

2) นโยบายธุรกิจ (business policy) นักวิชาการได้ให้คำจำกัดความไว้ ดังนี้ซังและคอมโปฟลอเรส (Chang and Compo – Flores, 1980 : 7) ให้ความหมาย นโยบายว่า หมายถึง กรอบพื้นฐาน (a basic framework) ที่เป็นตัวกำหนดปัญหาหลักของบริษัท จุดมุ่งหมาย ปณิธาน วัตถุประสงค์ทั่วไป และแนวทางชุดหนึ่ง (a set of guidelines) ที่ครอบคลุมการดำเนินงานทางธุรกิจภายใต้กรอบแนวคิดรวมของ

บริษัท ฮิกกินส์ และ วินส์ (Higgins and Vincze, 1986 : 15) เน้นว่านโยบาย คือ การแนะนำอย่างกว้าง ๆ (broad guidance) ซึ่งมีขึ้นเพื่อให้เกิดความแน่ใจในการกำหนดวัตถุประสงค์ และความสำเร็จของการวางกลยุทธ์ การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และการควบคุมกลยุทธ์

3) นโยบายทางการศึกษา (educational policy) คเนเซวิช (Knezevich, 1969: 217) กล่าวว่า นโยบายการศึกษา คือ ข้อความทั่วไปที่อธิบายถึงวัตถุประสงค์ที่ต้องการจะบรรลุถึงคำแถลงนโยบาย (policy statement) เป็นแนวทางในการดำเนินงาน สเติคโคลน์ (Stecklein, 2532: 8) ให้ความหมาย นโยบายการศึกษาว่าหมายถึง ข้อความที่เป็นแนวทาง (guideline) สำหรับการพัฒนาและการดำเนินงานของหน่วยงานหรือแผนงาน (program) ซึ่งสะท้อนให้เห็นทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ถึงหลักการพื้นฐานหรือความเชื่อของผู้รับผิดชอบสำหรับหน่วยงานหรือแผนงานนั้น ประชุม รอดประเสริฐ (2547: 16-17) กล่าวว่า นโยบายมีความสำคัญการบริหารโดยสรุป คือ นโยบาย 1) ช่วยให้ผู้บริหารทราบว่า จะทำอะไร อย่างไร 2) ช่วยให้บุคลากรทุกระดับชั้นในองค์กรหรือหน่วยงานได้เข้าใจถึงภารกิจของหน่วยงานที่ตนสังกัด 3) ก่อให้เกิดเป้าหมายในการปฏิบัติงาน 4) ส่งเสริมการใช้อำนาจของผู้บริหารให้เป็นไปโดยถูกต้อง มีเหตุผล และมีความยุติธรรม และ 5) ช่วยให้เกิดการพัฒนาทางการบริหาร

1.2. นโยบายการศึกษา

นโยบายการศึกษา หมายถึงแนวบริหาร กำหนดวิธีการกระบวนการ การวางแผนและการกำหนดโครงการ เพื่อให้สำเร็จตามความมุ่งหมายในการจัดการศึกษา การกำหนดนโยบายเป็นการวางวิธีการเพื่อให้การได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ ซึ่งถือเป็นแนวดำเนินการหลักและวิธีปฏิบัติในการจัดการศึกษา

นโยบายการศึกษาของไทยจะปรากฏเป็นแผนหลักในการจัดการศึกษาและอยู่ในประกาศแถลงนโยบายของรัฐบาลแต่ละชุด ได้แก่ 1) แผนการศึกษาแห่งชาติ 2) แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ 3) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 4) ประกาศแถลงนโยบายของรัฐบาล

1) แผนการศึกษาแห่งชาติ เป็นแผนแม่บทหลักในการจัดการศึกษาโดยกำหนดความมุ่งหมาย แนวการจัดระบบการศึกษา และแนวทางหลักการต่างๆ สารที่ปรากฏในแผนการศึกษาแห่งชาติจะสะท้อนให้เห็นถึงปรัชญาหรืออุดมการณ์สังคม การเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคมการเมือง ความเจริญก้าวหน้าในศิลปวิทยาแขนงต่างๆ และการยอมรับหรือริเริ่มอุดมการณ์ ปรัชญา แนวคิดทางการศึกษาในแต่ละยุคสมัย

2) แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ เป็นแผนพัฒนาในระยะสั้น โดยมีการวางแผนพัฒนาทุกระยะ 5 ปี ต่างกับแผนการศึกษาแห่งชาติซึ่งไม่มีการกำหนดระยะเวลาการใช้แผนไว้อย่างแน่นอน แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติเป็นที่กำหนดนโยบาย มาตรการ และแนวทางการจัดการศึกษา ตลอดจนโครงการต่างๆ ให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติในช่วงเวลานั้นๆ

3) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นแผนพัฒนาที่มีการประกาศใช้ทุกๆ ระยะ 5 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจะมีการกล่าวถึงแผนการศึกษาเป็นส่วนหนึ่ง แต่ในระยะแรกยังไม่เป็นระบบนัก การพัฒนาการศึกษาได้มีการวางแผนพัฒนาอย่างเป็นระบบเป็นครั้งแรกในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (2515-2519)

4) ประกาศแถลงนโยบายด้านการศึกษารัฐบาล รัฐบาลต้องทำการแถลงนโยบายต่อรัฐสภาเมื่อเข้ารับตำแหน่ง แต่ในบางรัฐบาลอาจไม่ได้แถลงนโยบายด้านการศึกษาใหม่ โดยยึดหลักนโยบายตามแผนการศึกษาชาติ ซึ่งนโยบายการศึกษาเป็นนโยบายสาธารณะอย่างหนึ่ง ซึ่งมีความสำคัญทั้งต่อผู้กำหนดนโยบายและต่อประชาชน กล่าวคือ

ประการแรก ความสำคัญต่อผู้กำหนดนโยบาย ส่วนใหญ่ผู้ที่ต้องรับผิดชอบต่อการกำหนดนโยบายบริหารประเทศก็คือ รัฐบาล หากรัฐบาลกำหนดนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ทั้งในด้านค่านิยมของสังคมและการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพของประชาชน จะทำให้รัฐบาลได้รับความศรัทธาเชื่อถือจากประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้ารัฐบาลสามารถนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ (effectiveness) และประสิทธิภาพ (efficiency) จะยิ่งทำให้รัฐบาลได้รับการยอมรับและความนิยมจากประชาชนอย่างกว้างขวาง ผลดังกล่าวจะส่งเสริมให้รัฐบาลมีโอกาสดำรงอำนาจในการบริหารประเทศยาวนานขึ้น โดยอาจได้รับความไว้วางใจจากการเลือกตั้งให้ทำหน้าที่รัฐบาลบริหารประเทศต่อไปอีก ในทางตรงกันข้าม หากรัฐบาลกำหนดนโยบายที่ไม่สอดคล้องกับค่านิยมหรือความต้องการของประชาชน ประชาชนอาจรวมตัวกันคัดค้านเพื่อกดดันให้รัฐบาลเปลี่ยนแปลงนโยบาย หรืออาจมีผลรุนแรงถึงขั้นทำให้รัฐบาลต้องหมดอำนาจไป หรือในบางกรณี ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะได้กำหนดนโยบายที่สอดคล้องกับค่านิยมและความต้องการของประชาชน แต่รัฐบาลไม่สามารถจะนำนโยบายไปปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมาย ปรากฏการณ์เช่นนี้จะทำให้ประชาชนเสื่อมศรัทธาต่อการบริหารงานของรัฐบาล และอาจส่งผลให้รัฐบาลหมดโอกาสที่จะบริหารประเทศต่อไป ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่านโยบายสาธารณะมีผลต่อการดำรงอยู่ของรัฐบาลอย่างสำคัญ

ประการที่สอง ความสำคัญต่อประชาชน เนื่องจากนโยบายสาธารณะเป็นผลผลิตทางการเมือง เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ดังนั้น ประชาชนจึงสามารถแสดงออกซึ่งความต้องการของตน ผ่านกลไกต่าง ๆ ทางการเมือง อาทิเช่น ผ่านพรรคการเมือง ผ่านกลุ่มอิทธิพลและผลประโยชน์ ผ่านระบบราชการ ผ่านนักการเมือง ผ่านฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ เป็นต้น ความต้องการ (demands) และการสนับสนุน (supports) ของประชาชนจะถูกนำเข้าสู่ระบบการเมือง (political system) ไปเป็นนโยบายสาธารณะ เมื่อนโยบายสาธารณะถูกนำไปปฏิบัติและปรากฏผลลัพธ์ตามเป้าประสงค์ที่พึงปรารถนาจะทำให้ประชาชนได้รับความพอใจ และส่งผลต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน (feed back) จะทำให้ประชาชนเชื่อมั่นและศรัทธาต่อการบริหารงานของรัฐบาลมากยิ่งขึ้น

ในทางตรงกันข้าม หากผลลัพธ์และคุณภาพของการนำนโยบายไปปฏิบัติไม่เป็นไปตามเป้าประสงค์ที่พึงปรารถนาของประชาชน จะส่งผลให้วิถีชีวิตของประชาชนตกต่ำปรากฏการณ์เช่นนี้จะทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อรัฐบาล รัฐบาลจะต้องพยายามปรับเปลี่ยนนโยบายหรือปรับปรุงการนำนโยบายไปปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อเรียกศรัทธาคืนจากประชาชน มิฉะนั้นประชาชนอาจไม่ให้การสนับสนุนรัฐบาลอีกต่อไป ความสัมพันธ์ระหว่างระบบการเมืองกับประชาชนจึงเป็นความสัมพันธ์แบบพลวัต (dynamic system) ดังนั้น นโยบายสาธารณะในฐานะที่เป็นผลผลิตของระบบการเมือง จึงส่งผลอย่างสำคัญต่อวิถีและคุณภาพชีวิตของประชาชน

กล่าวโดยสรุป นโยบายสาธารณะที่ดี หรือนโยบายการศึกษาที่ดี ต้องสอดคล้องกับค่านิยมและความต้องการของประชาชน เมื่อถูกนำไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จะทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเสมอภาคทั่วหน้า หากนโยบายสาธารณะมีลักษณะในทางตรงกันข้าม จะส่งผลให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน ยากจน ด้อยการศึกษา และคุณภาพชีวิตต่ำ อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่านโยบายสาธารณะหรือนโยบายการศึกษาจะมีความสำคัญกว้างขวางต่อการพัฒนาประเทศดังได้กล่าวแล้ว แต่ความสำเร็จของนโยบายสาธารณะก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญหลายประการ ได้แก่

ประการแรก การมีเป้าประสงค์หรือวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน นโยบายสาธารณะที่จะนำไปสู่ความสำเร็จจะต้องระบุเป้าประสงค์ให้ชัดเจน เพื่อป้องกันมิให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการนำนโยบายไปปฏิบัติ นโยบายสาธารณะใดก็ตามที่มีเป้าประสงค์ไม่ชัดเจน มีโอกาสที่จะประสบความล้มเหลวในการนำไปปฏิบัติสูง

ประการที่สอง ต้องมีหน่วยงานรับผิดชอบการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ นโยบายที่สำคัญจะต้องมีหน่วยงานที่มีความรู้ความสามารถเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงและการนำนโยบายไปปฏิบัติจะต้องมีระบบหรือกลไกการควบคุม กำกับ และตรวจสอบอย่างใกล้ชิด เพื่อให้มั่นใจว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติจะบรรลุเป้าประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ประการที่สาม ต้องมีงบประมาณสนับสนุนการนำนโยบายไปปฏิบัติอย่างเหมาะสม นโยบายใดที่ไม่มียกงบประมาณสนับสนุน นโยบายนั้นจะไม่มีโอกาสปรากฏเป็นจริง จะเป็นได้แต่เพียงการแสดงความตั้งใจหรือการพูดที่ไม่มีการกระทำ กรณีเช่นนี้ไม่เรียกว่าเป็นนโยบายสาธารณะเพราะนโยบายสาธารณะในส่วนที่รัฐบาลเลือกจะกระทำ ต้องกระทำให้เป็นรูปธรรมและปรากฏเป็นจริง ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีงบประมาณสนับสนุนอย่างเหมาะสมเท่านั้น

ประการสุดท้าย ต้องได้รับการสนับสนุนจากประชาชน การที่ประชาชนให้การสนับสนุนนโยบายใด แสดงว่านโยบายนั้นสอดคล้องกับค่านิยมและความต้องการของประชาชน การสนับสนุนจากประชาชนจะเป็นพลังสำคัญในการผลักดันให้การนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมาย

2.แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการนโยบาย

นโยบายการศึกษาจัดเป็นนโยบายสาธารณะอย่างหนึ่ง ซึ่งมีนักวิชาการได้ให้คำนิยามหรือความหมายไว้ต่าง ๆ กัน สรุปได้ว่านโยบายสาธารณะหมายถึง โครงการที่รัฐบาลบัญญัติขึ้นเป็นแนวทางสำหรับการปฏิบัติในการจัดสรรคุณค่าต่าง ๆ ให้แก่สังคม สามารถจำแนกลักษณะออกเป็น 2 ประการ คือ 1) นโยบายสาธารณะ คือ แนวทางการปฏิบัติของรัฐบาล และ 2) นโยบายสาธารณะ คือ โครงการสำคัญๆ ที่รัฐบาลจะต้องจัดให้มีขึ้นด้วยการกำหนดเป้าหมาย และวิธีปฏิบัติเพื่อให้บรรลุถึงสิ่งที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

นโยบายการศึกษาเป็นนโยบายสาธารณะย่อมมีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดเช่นเดียวกับกิจกรรมรูปแบบอื่นๆ ซึ่งเรียกว่ากระบวนการนโยบายสาธารณะหรือขั้นตอนนโยบาย มีนักวิชาการเป็นจำนวนมากได้เสนอวิธีในการจัดแบ่ง กระบวนการนโยบายสาธารณะหรือขั้นตอนนโยบาย ซึ่งโดยทั่วไป มีขั้นตอนและกิจกรรมคล้ายกัน ในรายงานนี้จะขอเสนอขั้นตอนหลักของกระบวนการนโยบายสาธารณะ 3 ขั้นตอน คือ

- 1)การกำหนดนโยบาย (policy formulation)
- 2)การนำนโยบายไปปฏิบัติ (policy implementation)
- 3)การประเมินผลนโยบาย (policy evaluation)

ในขั้นการกำหนดนโยบายนั้นจะหมายรวมถึงการระบุประเด็นปัญหา การจัดทำข้อเสนอทางเลือกนโยบาย และการตัดสินใจนโยบาย ส่วนในขั้นการนำนโยบายไปปฏิบัติ จะรวมการแปลงนโยบายให้อยู่ในรูปแบบที่วางแผนปฏิบัติได้ การรวบรวมทรัพยากร การวางแผน การจัดองค์กร และการดำเนินงาน ในขั้นการประเมินผลนโยบาย จะหมายรวมถึงการนำผลการประเมินไปใช้ ซึ่งอาจส่งผลไปสู่การยกเลิกหรือปรับเปลี่ยนนโยบายในที่สุด (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ : ออนไลน์)

ความสัมพันธ์ของกระบวนการนโยบายสาธารณะดังกล่าวข้างต้นสามารถแสดงให้เห็นได้ดังแผนภาพดังนี้

แผนภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ของกระบวนการนโยบายสาธารณะ

3. แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579

ความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 ทั้งในส่วนที่เป็นแรงกดดันภายนอก ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลก อันเนื่องจากการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) การเปลี่ยนแปลงสู่อุตสาหกรรม 4.0 (The Fourth Industrial Revolution) การดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ 2573 (Sustainable Development Goals : SDGs 2030) ที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบัน รวมทั้งผลกระทบของการเป็นประชาคมอาเซียน และความต้องการกำลังคนที่มีทักษะในศตวรรษที่ 21 ประกอบกับแรงกดดันจากภายในประเทศจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่ส่งผลให้ ประเทศเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ในอนาคตอันใกล้ การติดกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางที่ตกต่ำ ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม และพฤติกรรมของประชากรที่ปรับเปลี่ยนไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศที่ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายและเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว รวมทั้งระบบการศึกษาที่ยังมีหลากหลายประการนับตั้งแต่ปัญหาคุณภาพของคนไทยทุกช่วงวัย ปัญหาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกๆ ระดับ จุดอ่อนของระบบการศึกษาและการพัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เทคโนโลยี และการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่

ยังไม่เหมาะสม ขาดความคล่องตัวยังมีความเหลื่อมล้ำในด้านโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา รวมทั้งปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม และการขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการมีวินัยความซื่อสัตย์ สุจริต และการมีจิตสาธารณะของคนไทยส่วนใหญ่ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา ที่ต้องปรับเปลี่ยนให้ สมองและรองรับความท้าทาย

ผลการพัฒนาการศึกษาในช่วงปี 2552 - 2559 พบว่า ไทยประสบความสำเร็จในหลายด้าน และมี อีกหลายด้านยังเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วนในระยะต่อไปด้านโอกาสทางการศึกษา รัฐมี นโยบายส่งเสริมสนับสนุนโอกาสทางการศึกษาค่อนข้างมากส่งผลให้ประชากรในวัยเรียน รวมทั้งเด็กด้อย โอกาสและผู้มีความต้องการจำเป็นพิเศษมีโอกาสได้รับการศึกษาสูงขึ้น แต่ยังไม่เข้าเรียนได้ไม่ครบทุกคนและมี ปัญหาการออกกลางคันอยู่บ้างด้านคุณภาพการศึกษา ผลการพัฒนายังไม่เป็นที่น่าพึงพอใจ เนื่องจาก ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยมาก และต่ำกว่าหลายประเทศ ในแถบเอเชีย ส่วนประเด็นคุณธรรม จริยธรรมของเด็กและเยาวชนยังต้องมีการพัฒนาเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ คุณภาพของกำลังแรงงานอายุ 15 ปีขึ้นไป ยังไม่ตรงกับความต้องการของตลาดงาน

ด้านประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการ และการใช้จ่ายงบประมาณ ทางการศึกษา ซึ่งเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างและระบบการจัดการที่ต้องได้รับการปรับปรุงเป็นลำดับแรก โดยเฉพาะการบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กซึ่งมีอยู่จำนวนมาก เป้าหมายของการจัดการศึกษา (Aspirations) 5 ประการ ซึ่งมีตัวชี้วัดเพื่อการบรรลุเป้าหมาย 53 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย เป้าหมายและ ตัวชี้วัดที่สำคัญ ดังนี้

- 1) ประชากรทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและมีมาตรฐานอย่างทั่วถึง (Access)
 - 2) ผู้เรียนทุกคน ทุกกลุ่มเป้าหมายได้รับบริการการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานอย่าง เท่าเทียม (Equity)
 - 3) ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุขีดความสามารถเต็มตาม ศักยภาพ (Quality)
 - 4) ระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อการลงทุนทางการศึกษาที่คุ้มค่า และบรรลุเป้าหมาย (Efficiency)
 - 5) ระบบการศึกษาที่สนองตอบและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นพลวัตและ บริบทที่เปลี่ยนแปลง (Relevancy)
 - 6) ยุทธศาสตร์หลักที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี
- ยุทธศาสตร์ที่ 1 : การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ มีเป้าหมาย ดังนี้
- 1.1) คนทุกช่วงวัยมีความรักในสถาบันหลักของชาติ และยึดมั่นการปกครองระ บอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

1.2) คนทุกช่วงวัยในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้และพื้นที่พิเศษได้รับการศึกษาและเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ

1.3) คนทุกช่วงวัยได้รับการศึกษา การดูแลและป้องกันจากภัยคุกคามในชีวิตรูปแบบใหม่

ยุทธศาสตร์ที่ 2 : การผลิตและพัฒนาากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ มีเป้าหมาย ดังนี้

2.1) กำลังคนมีทักษะที่สำคัญจำเป็นและมีสมรรถนะตรงตามความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

2.2) สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่จัดการศึกษาผลิตบัณฑิตที่มีความเชี่ยวชาญและเป็นเลิศเฉพาะด้าน

2.3) การวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้ และนวัตกรรมที่สร้างผลผลิตและมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 : การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ มีเป้าหมาย ดังนี้

3.1) ผู้เรียนมีทักษะและคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทย และทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

3.2) คนทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะตามมาตรฐานการศึกษาและมาตรฐานวิชาชีพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ตามศักยภาพ

3.3) สถานศึกษาทุกระดับการศึกษาสามารถจัดกิจกรรม/กระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรอย่างมีคุณภาพและมาตรฐาน

3.4) แหล่งเรียนรู้ สื่อตำราเรียน นวัตกรรม และสื่อการเรียนรู้มีคุณภาพและมาตรฐาน และประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่

3.5) ระบบและกลไกการวัด การติดตาม และประเมินผลมีประสิทธิภาพ

3.6) ระบบการผลิตครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ได้มาตรฐานระดับสากล

3.7) ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐาน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 : การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา มีเป้าหมาย ดังนี้

4.1) ผู้เรียนทุกคนได้รับโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ

4.2) การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาสำหรับคนทุกช่วงวัย

4.3) ระบบข้อมูลรายบุคคลและสารสนเทศทางการศึกษาที่ครอบคลุม ถูกต้อง เป็นปัจจุบัน เพื่อการวางแผนการบริหารจัดการศึกษา การติดตามประเมิน และรายงานผล

ยุทธศาสตร์ที่ 5 : การจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีเป้าหมายดังนี้

5.1) คนทุกช่วงวัย มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม มีคุณธรรม จริยธรรม และนาแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ

5.2) หลักสูตร แหล่งเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม คุณธรรม จริยธรรม และการนาแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ

5.3) การวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมด้านการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ที่ 6 : การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา มีเป้าหมายดังนี้

6.1) โครงสร้าง บทบาท และระบบการบริหารจัดการการศึกษามีความคล่องตัว ชัดเจน และสามารถตรวจสอบได้

6.2) ระบบการบริหารจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลส่งผลกระทบต่อคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

6.3) ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนและพื้นที่

6.4) กฎหมายและรูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษารองรับลักษณะที่แตกต่างกันของผู้เรียน สถานศึกษา และความต้องการกำลังแรงงานของประเทศ

6.5) ระบบบริหารงานบุคคลของครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษามีความเป็นธรรม สร้างขวัญกำลังใจ และส่งเสริมให้ปฏิบัติงานได้อย่างเต็มตามศักยภาพ (แผนการศึกษาแห่งชาติ : ออนไลน์)

4. โรงเรียนวิถีพุทธ

โรงเรียนวิถีพุทธเป็นสถานศึกษาในระบบปกติที่นำหลักธรรมหรือองค์ความรู้ที่เป็นคำสอนในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้น โดยมีจุดเน้นที่สำคัญ คือ การนำหลักธรรมมาใช้ในระบบการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา ซึ่งอาจเป็นการเรียนการสอนในภาพรวม

ของหลักสูตรสถานศึกษา หรือการจัดระบบวิถีชีวิตในสถานศึกษาของผู้เรียนส่วนใหญ่ โดยนำไปสู่จุดเน้นของการพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถ กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น คือใช้ปัญญาและเกิดประโยชน์แท้จริงต่อชีวิต และการดำเนินการของสถานศึกษาจะแสดงถึงการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ (ปรโตโฆสะ) ที่เป็นกัลยาณมิตรเอื้อในการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ด้วยวิถีวัฒนธรรมแสวงหาปัญญา ทั้งนี้การพัฒนาผู้เรียนดังกล่าวจัดผ่านระบบไตรสิกขา ที่ผู้เรียนได้ศึกษาปฏิบัติอบรม ทั้งศีล หรือพฤติกรรมหรือวินัยในการดำเนินชีวิตที่ดีงามสำหรับตนและสังคม สมาธิ หรือด้านการพัฒนาจิตใจที่มีคุณภาพ มีสมรรถภาพ มีจิตใจที่ตั้งมั่นเข้มแข็งและสงบสุข และปัญญา ที่มีความรู้ที่ถูกต้องมีศักยภาพในการคิด การแก้ปัญหาที่เหมาะสม (โยนิโสมนสิการ) โดยมีครูและผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกัลยาณมิตรสำคัญ ที่รักและปรารถนาดี ที่จะพัฒนาผู้เรียนอย่างดีที่สุดด้วยความเพียรพยายาม ระบบพัฒนาผู้เรียนด้วยไตรสิกขานี้ (ส่วนงานและพัฒนาการอบรม, 2560 : 4) โดยพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (ออนไลน์) ได้สรุประบบพัฒนาผู้เรียนด้วยไตรสิกขา ดังแสดงในแผนภาพที่ 1 ดังนี้

แผนภาพที่ 2 ระบบพัฒนาผู้เรียนด้วยไตรสิกขา โดย พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต)

จุดเน้น โรงเรียนวิถีพุทธดำเนินการพัฒนาผู้เรียนโดยใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการพัฒนา “การกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น” คือ ปัญญา รู้เข้าใจในคุณค่าค่าแท้ ใช้กระบวนการทางวัฒนธรรมแสวงปัญญา และมีวัฒนธรรมเมตตา เป็นฐานการดำเนินชีวิต โดยมีผู้บริหารและคณะครูเป็นกัลยาณมิตรการพัฒนา

โรงเรียนวิถีพุทธดำเนินการพัฒนาผู้เรียนโดยใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการพัฒนา “การกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น” คือมีปัญญารู้เข้าใจในคุณค่าแท้ใช้

กระบวนการทางวัฒนธรรมแสวงหาปัญญา และมีวัฒนธรรมเมตตาเป็นรากฐานการดำเนินชีวิตโดยผู้บริหาร และคณะครูเป็นกัลยาณมิตร ช่วยกันพัฒนาดำเนินการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีวิถีการทำงาน วิถีชีวิต วิถีการเรียนรู้ วิถีวัฒนธรรมต่าง ๆ ตามหลัก “ไตรสิกขา” ที่นำไปสู่ “ปัญญา” วิถีชีวิตที่ดั่งตามหลักไตรสิกขาทั้ง 3 ด้าน (สำนักงานนวัตกรรมจัดการศึกษา : ออนไลน์) ดังต่อไปนี้

1) ศील (พฤติกรรม)

- 1.1) มีกิริยามารยาท กินอยู่ ดู ฟัง เป็น
- 1.2) รู้จักพิจารณาเลือกเสพสิ่งบริโภค และสื่อต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์ด้วยปัญญา
- 1.3) รู้จักความพอดี พอประมาณในการแสวงหา บริโภค สะสมสิ่งต่าง ๆ
- 1.4) ปฏิบัติตามระเบียบ กฎเกณฑ์ภายนอกที่ถูกต้องเพื่อให้เกิดวินัยในตนเอง
- 1.5) ไม่เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่นโดยมีศีล 5 เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต
- 1.6) มีชีวิตที่สัมพันธ์ด้วยดีกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อม

2) จิตใจ (สมาธิ)

- 2.1) มีสมรรถภาพที่ดี คือ มีสมาธิ มีความตั้งมั่น เข้มแข็ง มุ่งมั่นทำดี ด้วยจิตใจกล้าหาญ
- 2.2) อดทนสู้สิ่งยาก ขยันหมั่นเพียร ไม่ย่อท้อสามารถฟันฝ่าอุปสรรคผ่านความยากลำบากไปได้ พึ่งตนเองได้
- 2.3) มีคุณภาวะ คือ มีความกตัญญูรู้คุณ มีจิตใจเมตตา กรุณาโอบอ้อมอารีมีน้ำใจ ละอายกลัวบาป ซื่อสัตย์ รับผิดชอบ กล้ารับผิด เกิดจิตที่เป็นกุศลอย่างสม่ำเสมอ
- 2.4) มีสุขภาวะที่ดี คือ มีความสุข ความร่าเริง เบิกบาน มองโลกในแง่ดี มีกำลังใจ เกิดแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ ในการร่วมกิจกรรมงานต่าง ๆ

3) ปัญญา

- 3.1) มีศรัทธาเลื่อมใสและมีความเข้าใจในพระรัตนตรัย ในกฎแห่งกรรม และในบาปบุญคุณโทษ
- 3.2) มีทักษะและอุปนิสัยในการเรียนรู้ที่ดี จูงใจ ใฝ่รู้ รู้จักการค้นคว้า การจดบันทึกให้เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การคิดวิเคราะห์ประมวลผลสามารถนำเสนอถ่ายทอดได้ทั้งแบบกลุ่มและรายบุคคล
- 3.3) มีทักษะชีวิตเท่าทันต่อสิ่งเร้าภายนอกและกิเลสภายในตนสามารถแก้ปัญหาชีวิตได้
- 3.4) สามารถนำหลักธรรมไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้ มีฐานชีวิตที่ดีมีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติธรรม เกิดปัญญาเข้าใจในสังขารธรรมในชีวิตได้ตามภาวะของตน สามารถต่อยอดพัฒนาไปสู่การปฏิบัติธรรมให้เกิดความเจริญงอกงามในธรรมที่สูงยิ่งขึ้นไป

สรุปได้ว่ารูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธ มีจุดเน้นในการพัฒนาผู้เรียนโดยใช้หลักไตรสิกขา คือศีล สมาธิ ปัญญา ผ่านการพัฒนาการ กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น อย่างมีปัญญารู้เข้าใจในคุณค่าแท้ โดยมีผู้บริหารและคณะครู เป็นกัลยาณมิตรในการพัฒนาการดำเนินชีวิตด้วยการใช้กระบวนการทางวัฒนธรรมแสวงหาปัญญาและ วัฒนธรรมเมตตาต่อกัน โดยผู้บริหารโรงเรียนวิถีพุทธจะต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายและ แผนการศึกษาแห่งชาติในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนาและขับเคลื่อนการจัดการศึกษาของประเทศโดยเฉพาะ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 โดยมีเป้าหมายของการจัดการศึกษา (Aspirations) 5 ประการ ได้แก่ 1) นักเรียนทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและมีมาตรฐานอย่างทั่วถึง (Access) 2) ผู้เรียนทุกคน ทุกกลุ่มเป้าหมายได้รับบริการการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานอย่างเท่าเทียม (Equity) 3) ระบบ การศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุขีดความสามารถเต็มตามศักยภาพ (Quality) 4) ระบบ การบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อการลงทุนทางการศึกษาที่คุ้มค่าและบรรลุเป้าหมาย (Efficiency) และ 5) ระบบการศึกษาที่สนองตอบและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นพลวัตและ บริบทที่เปลี่ยนแปลง (Relevancy) ผ่าน 6 ยุทธศาสตร์ 6 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี คือ การจัดการศึกษาเพื่อ ความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรม เพื่อสร้าง ชีต ความสามารถในการแข่งขันของประเทศ การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการ เรียนรู้ การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา การจัดการศึกษาเพื่อเสริม คุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษาตามแนว พุทธศาสนาได้

เอกสารอ้างอิง (References)

- กุลธนะ ธนาพงศธร. (2535). “หน่วยที่ 12 การศึกษารัฐศาสตร์แนวทฤษฎีนโยบายสาธารณะ”. เอกสารการสอน ชุดวิชาหลักและวิธีการศึกษาทางรัฐศาสตร์ พิมพ์ครั้งที่ 6. นนทบุรี สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ถวัลย์ วรเทพพุฒพงษ์. (2540). *การกำหนดและวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ : ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้*. กรุงเทพมหานคร : เสมาธรรม.
- ประชุม รอดประเสริฐ. (2547). *นโยบายและการวางแผน : หลักการและทฤษฎี*. พิมพ์ครั้งที่ 8 กรุงเทพมหานคร เนติกุลการพิมพ์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์.
- ส่วนวางแผนและพัฒนากองบรรม. (2560). *เอกสารประกอบการสัมมนาโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำ รุ่นที่ 8 ประจำปี 2560*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวดที่ 1 มาตรา 6 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553*, กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- อมร รักษาสัตย์. การพัฒนานโยบาย. กรุงเทพมหานคร คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2524.
- Anderson, James E. (1984). *Public policy-making. 3rd ed.* New York : Holt, Rinehart and Winston.
- Chang, Y.N.; and Campo-Flores, (1980). *Filemon. Business policy and strategy : text and cases.* Santa Monica, California.
- Higgins James M. and Vincze Julian W. (1986). *Strategic management and organizational policy: text and cases. 3rd ed.* New York: CBS International Editions.
- Knezevich, Stephen J. (1969). *Administration of public education. 2nd ed.* New York : Harper and Row.
- Stecklein, John E. (2532). *Policy Research: Nature and Approach.* อ้างในการวิจัยเชิงนโยบาย: รูปลักษณ์ของการกำหนดอนาคต. สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และดนัย เทียนพุฒ บรรณาธิการ, 7 – 23 กรุงเทพมหานคร : สมาคมวิจัยสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- แผนการศึกษาแห่งชาติ, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.lampang.go.th [1 มิถุนายน 2562].
- สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. *สรุปแนวคิดจากหนังสือการพัฒนาที่ยั่งยืน*, [ออนไลน์], แหล่งที่มา:<http://www.vitheeбудdha.com/main.php> [27 พฤษภาคม 2562].
- รายงานการศึกษาวิจัย เรื่อง *กระบวนการกำหนดนโยบายการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ*, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.chula.ac.th [14 มกราคม 2560]
- สรุป แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.lertchaimaster.com [1 มิถุนายน 2561]
- สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, *รูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธ*, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.vitheeбудdha.com/main.php> [27 พฤษภาคม 2562].
